

Dr. sc. Robert Kolobara

Suvremeno kreiranje javnog mnijenja na primjeru CNN-a i Al Jazeera

Contemporary creation of public opinion on the example of CNN and Al Jazeera

Sažetak:

Suvremeni svijet se transformira u Informacijsko doba. Razumijevanje moći informacije važnije je nego ikad zbog toga što je suvremeni svijet sada svjedok mnoštva nasrtaja manipulativnih slika, gdje nacije, grupe i pojedinci pokušavaju upravljati porukama koje dobivaju. Sljedbenici informativne moći zagovaraju ideju da treba utjecati na um potrošača ili javnosti kako bi ih naveli da vjeruju u proizvod ili povod (razlog, princip). Globalne vijesti poput AJA-e i CNN-a predstavljaju temelj i od javnosti najprepoznatljivije sredstvo međunarodnih komunikacija. Informacija kao element moći je, i oduvijek je bila, maglovit pojam, ali u ovoj novoj eri posjeduje mogućnost koja se smatra ključnom za uspjeh državnih nacionalnih politika te je stoga fokus ovog rada na induktivnom utvrđivanju njenog mjesta u kontekstu suvremenog kreiranja javnog mnijenja odnosno usporedba/kontrast razlika između retorike i stvarnosti.

Ključne riječi:

informacija, javno mnijenje, suvremeno, CNN, Al Jazeera

Summary:

The contemporary world is transforming itself into the Information Age. Understanding the power of information is more important than ever because the contemporary world is now witness to onslaughts of manipulated images, where nations, groups and individuals attempt to manage the messages that they receive. Acolytes of informational power advocate the idea that one needs to influence the mind of the consumer or the public to get them to believe in a product or cause. Global news such as AJA and CNN is the foundation and the public's most recognizable means of international communication. Information as an element of power is, and always has been, a nebulous term, but in this new era it possesses a capability that is considered crucial to the success of state national policies, hence the focus of this work is on inductive determination of its place in the contemporary creation of public opinion i.e. to compare and contrast the differences between rhetoric and reality.

Key words:

information, public opinion, contemporary, CNN, Al Jazeera



UVOD

Trenutačno živimo u doba masovne tehnologije i globalnoga društva koje je bombardirano informacijama, te je više nego ikad potrebno da razumijemo i ocijenimo narav komunikacije i onoga što nam ona dostavlja. Po mišljenju mnogih, u informacijskome dobu ekonomija i politika nisu više organizirane na veliki, hijerarhijski birokratski način, nego kao labavo strukturirane horizontalne mreže. Osnova uporabe moći i distribucije resursa tako se promijenila i postalo je uvelike očito da će nove metode širenja poruka na velike geografske udaljenosti, sa značajno većim brzinama, fundamentalno promijeniti prirodu ljudske interakcije. U današnjem svijetu interes i briga za manipulacijom javnoga mišljenja, formiranjem stavova i utjecajem na ponašanje dostiglo razine bez presedana.

Proliferacija satelitskih vijesti i eksplozija konzumiranja vijesti su stvorili takav okoliš u kojem većina gledatelja može odabrati onog emitera koji opisiva vijesti na način koji oni smatraju kulturološki, politički i ideološki odgovarajući. Kao rezultat, emiteri vijesti danas će vrlo vjerojatno očvrstnuti već postojeća mišljenja i stavove, ohrabriti kulturološko stereotipno razmišljanje o drugima, stvoriti ideološku disharmoniju među svojom publikom, i voditi ka uvelike izoliranim javnim sferama (Hafez, 2007.). Globalne vijesti poput AJA-e i CNN-a predstavljaju temelj i od javnosti najprepoznatljivije sredstvo međunarodnih komunikacija.

U slučaju osnivanja CNN-a 1980. godine od strane Ted Turnera, cilj je bio popuniti praznine na tržištu za konzumacijom vijesti koje su pružale usluge rastućem broju utjecajnih poslovnih i političkih elita. Prema Turneru, inspiracija za CNN-ov 24-tni model bio je radio show: "Postojao je nezadovoljeni zahtjev zauzetih ljudi da imaju pristup televiziji bilo kada tijekom dana. Radio vijesti su pokazale utočište, a televizijski biznis je zaostajao. Zato sam ja stvorio Kablovsku mrežu vijesti." (Seib, 2012., 7). Naravno, u slučaju CNN-a, moć se generirala iz mogućnosti mreže da proda oglašivačima poslovno orijentiranu, specifičnu, globalnu i imućnu publiku.

Al Jazeera (AJA) je osnovana 1996. godine kada je sadašnji katarski emir, Skeikh Hamad bin Khalifa Al Thani, u državnom udaru preuzeo Katar od svoga oca s namjerom krenuti prema većoj tržišnoj liberalizaciji, kulturnoj otvorenosti i međunarodnom prestižu. Kanal je počeo s emitiranjem 1. studenog 1996., od početka zemaljski iz Katara i samo nekoliko sati dnevno. U početku, postojala su tri čimbenika koja su pomogla da kanal izraste u najgledaniju i najmoćniju mrežu regije, od kojih svaki ujedno objašnjava podrijetlo i izazove koji su stajali pred AJA-om: 1. njezina misija

i financijska potpora; 2. njezino opredjeljenje prema zapošljavanju profesionalnih novinara s dubinskim poznavanjem regije; 3. pristup međunarodnoj komunikacijskoj infrastrukturi (Ibid., 8).

VRIJEDNOST INFORMACIJE

Informacija je oduvijek bila element moći, ali je često gledana kao osposobitelj ili komponenta potpore, a ne kao odlučujući čimbenik u provedbi operacija. Informacija kao element moći je, i oduvijek je bila, maglovit pojam, ali u ovoj novoj eri posjeduje mogućnost koja se smatra ključnom za uspjeh državnih nacionalnih politika sigurnosti (Kolobara, 2017., 53). Razumijevanje moći informacije važnije je nego ikad jer suvremeni svijet sada svjedoči navali manipulativnih slika, gdje nacije, grupe i pojedinci pokušavaju upravljati porukama koje dobivaju. "Informacijsku moć je teško kategorizirati zato što siječe preko svih vojnih, ekonomskih, društvenih i političkih resursa moći, u nekim slučajevima umanjujući njihovu snagu, u drugima množeći je" (Nye and Owens, 1996., 22). Sama priroda modernih informacijskih operacija, s uvjerljivim dvadesetčetverosatnim medijskim izvještavanjem je dokazala potrebu za iskorištavanjem svih alata ili elemenata moći. Ali pomak moći od centralne vlasti i mali trošak i laki ulazak u informacijsku sferu su zajedno doprinijeli revolucionarnom načinu na koji se informacije iskorištavaju diljem svijeta.

Jedna od ključnih implikacija informacijskog doba za globalnu politiku je dramatično povećanje značaja emitiranja ili projekcije informacija, kroz mnoštvo sredstava, kao instrumenta moći. Mnoštvo termina može biti upotrebljeno kako bi se opisale ove aktivnosti. Strateške komunikacije, javna diplomacija, upravljanje percepcijama, odnosi s javnošću itd. Bez obzira na korišteni pojam, svi oni opisuju fundamentalno iste aktivnosti, projekciju ili diseminaciju informacija stranim publikama kako bi izmamili ponašanja kod tih publika koja podupiru postizanje nacionalnih sigurnosnih ciljeva.

Suvremene informacijske i komunikacijske tehnologije omogućavaju produkciju, prijenos i pohranjivanje informacijskoga sadržaja na način koji je praktički nemoguć državama za kontrolirati. Nacionalne granice su u potpunosti porodne za sve vrste informacijskih tokova, i barijere, umjetne ili prirodne, koje su nekad štitele domaće publike od neželjenih stranih poruka jednostavno više ne funkcioniraju. Internet i druge komunikacijske mreže koje niču zauvijek su uništile moć koja je nekoć stanovala samo u vladama, i današnja asimetrija daje moć informacija svima.

Informacija se obraća razlogu i iskustvu, ona je opskrbljena činjenicama, dok se propaganda obraća osjećajima i strastima, ona je iracionalna (Kolobara, 2017.,

56). Mnogo informacija dostavljenih u današnje vrijeme, istraživanja, činjenica, statistika, objašnjenja i analiza eliminiraju osobni sud i kapacitet da pojedinac oformi vlastito mišljenje više sigurno nego najnas-tranija propaganda. Ova tvrdnja može doći kao šok, ali je činjenica da prekomjerni podaci ne prosvjećuju čitatelja ili slušatelja, oni ga utapaju, tvrdi Ellul. Ne može ih se sviju sjetiti ili ih koordinirati, ili razum-jeti, a ako ne želi riskirati da izgubi razum, pojedinac će samo izvući generalni zaključak iz njih. I što više činjenica dobiva, slika je jednostavnija.

Bivši američki direktor instituta za informacijske operacije Jole Harding je opisao raspon mogućih aktivnosti informacijskih operacija: „iskreno... cilj onoga što pokušavaš uraditi, je ograničen tvojom maštom i specijalne postrojbe naginju ka malo drugačijem raz-mišljanju... Informacija može biti korištena da nekog terorizira, ili da stvara uvjete gdje netko ne želi da učini nešto, ili sve vrste stvari“ (Briant, 2015., 12). Zajedničko izdanje (JP 1-02) vojnog rječnika i pov-ezanih termina Ministarstva obrane definira informacijske operacije kao "integrirano zaposlenje osnovnih sposobnosti elektronskoga ratovanja, kompjuterskih mrežnih operacija, psiholoških operacija, vojnih obmana i sigurnosnih operacija u dogovoru s pot-pornim i srodnim mogućnostima da se utječe, ometa, podmićuje ili uzurpira protivničko ljudsko i autom-atizirano donošenje odluka dok se štiti naše vlastito" (Christopher, 2008., 2).

Rat ideja se provodi u globalnom informacijskom okruženju, uglavnom preko medija. Satelitska tel-evizija, internet i druge forme globalnih medija stva-rajaju prilike bez presedana da se dijele ideje i da im se dopušta da se natječu. Na neki način, rat ideja postaje stvaran rat samo onda kada ste već izgubili. Odnos-no, ako ne uspijete poraziti ekstremizam, ideologiju mržnje ili ideje koje promoviraju fizičko uništenje dok su još na razini ideje, one se pretvore u akte mržnje, napada ili terorizma. Pobjede u ratu ideja dolaze kada uvjerite druge da vaše politike nisu prijetnja njima, da im njihovo antagonističko ponašanje ne će dati ono što žele ili trošenje ili riskiranje njihovih života nije najbolji način da postižu svoj cilj, tvrdi Christopher. Uspjeh u ratu ideja zahtjeva uvjerljivu komunikaciju kroz strateško komuniciranje i javnu diplomaciju. "U ratu ideja, riječi mogu biti smrtonosne kao stvarna municija" (Armistead, 2007., 158). Robert Reilly nam kao savršene primjere daje izraze poput „Osovine zla“ i „Veliki Sotona“ te ističe da su sve moralne razlike u korijenu teološke čak i kad sekularno društvo se pretvara da nisu.

KREIRANJE JAVNOG MNIJENJA

Dolazimo do pitanja što motivira stvaranje globalne mreže vijesti? Je li to sredstvo kojim se pokušava doći do političke i/ili ekonomske moći? Nije li medijski rat esencijalni dio vojnog rata, koji daje za pravo svakoj zemlji da upotrebljava bilo koja sredstva da pobijedi u tom ratu? Odgovor je više nego izvjestan. Informaci-ja je ključna komponenta bilo koje vrste operacija utjecaja, i njezina efektivnost je bila demonstrirana u više navrata, osobito u zadnja dva desetljeća s us-ponom tehnoloških sposobnosti. Masovni mediji su sami postali okosnica institucionaliziranih dinamičkih procedura djelovanja više čimbenika na pojedince u društvu. U skladu s tim i takvim djelovanjem novi-narstvu i novinarima se stavljaju na teret implicitna pristranost prema nekome ili nečemu. S tim u vezi odvajanje vijesti od mišljenja postala je jedna od najvažnijih zapovjedi informativnoga novinarstva. Moć televizije, bez obzira na pojavu interneta, ostala je neprikosnovena. Kreatorima politika u Pentagonu krajem 1980-ih i početkom 1990-ih postalo je jasno da će strana koja kontrolira i zadržava mogućnost pokretanja informacijskih kampanja precizno, kao i s mogućnošću da manipulira, upotrebljava i širi infor-macije, biti pobjednička strana. Čak i najjači sebi ne mogu priuštiti da ignoriraju mišljenja drugih.

Javno mišljenje je kralj, tvrdi Sorenson, te ističe kako od Bijele kuće pa do ostalih velikih centara moći svi čekaju i zasnivaju svoje djelovanje na temelju javnog mišljenja. Ono može uzdignuti ljude i ideje do velike moći ali i slomiti ih preko noći. Nekada može izazvati ratove, a nekada ih može i zaustaviti. Primjerice u noći kada je Kongres glasovao o ratu u Iraku, Predsjednik Bush je rekao naciji i Kongresu da je Irak zla nacija koji prijeti američkoj sigurnosti. Tijekom nekoliko sljedećih godina svi ključni članovi njegove administracije su iznosili slična upozorenja u svojim govorima. U izvještaju specijalne istrage Kongresa za zastupnika Henry A. Waxmana o javnim izjavama dužnosnika Bushove administracije, točnije Busha, Dick Cheney, Rumsfelda, Colin Powela i Condoleeze Rice, ovih pet dužnosnika su izrekli 237 specifičnih lažnih i varljivih izjava o iračkoj prijetnji u 125 javnih nastupa (Iraq on the Record: The Bush Administration's Public Statements on Iraq). Bush je tvrdio da je sami opstanak SAD u pitanju. Tony Blair je otišao još i dalje govoreći da se čitavi Zapad suoča-va sa opasnošću koja je „stvarna i egzistencijalna“ (Gardner, 2009., 13).

Prije pedeset godina politički napori su bili oko mo-gućnosti kontrole i prijenosa oskudnih informacija. Danas, politički napori su oko stvaranja i destrukcije kredibiliteta (Report of the Defense Science Board

Task Force on Strategic Communication, September 2004., 20).

Prema novoj paradigmi, informacija je pokretana potražnjom radije nego ponudom, i svemir dostupnih gledišta je mnogo širi nego ikada prije (Alterman, 2003., 243). Francuski novinar Ulysse Gosset kaže: "Današnji informativni kanali su dio globalne borbe u svijetu. Jednako su važni kao i tradicionalna diplomacija i ekonomska snaga" (Seib, 2008., 36). Satelitska televizija osigurava novu eru političke različitosti, kako drugačiji diskursi dosežu masovnu publiku. Informacija i istina nisu neminovno isto, brzina i doseg novih medija su divni kada postoji potreba da se ljudi upozore na oluju koja se približava ili sl., ali te iste kvalitete mogu biti otrovne kada se zlobna glasina prezentira kao vijest u datom trenutku.

Ayman al-Zawahiri jednom prilikom je kazao: "Mi smo usred rata, i više od polovine te borbe se odvija na informacijskom ratištu; mi smo u informacijskom ratu za srca i umove svih muslimana." (Arquilla i Borer, 2007., 86) Mnogi tvrde da je Al-Qaedin uspjeh kao pravog igrača na regionalnoj i svjetskoj pozornici više rezultat efikasne informacijske strategije nego vojnih sposobnosti ili nerazdvojive političke podrške koju posjeduje. "Da Bin Laden nije imao pristup globalnim medijima, satelitskim komunikacijama i internetu, on bi bio samo jedan mrzovoljni tip u pećini", tvrdi antiteroristički stručnjak David Kilcullen. Ali Al-Qaeda je, po mišljenju stručnjaka, postala puno više od organizacije. Zbog efektivne informacijske strategije, postala je moćna ideja. "Očito je da je medijski rat u ovom stoljeću jedna od najučinkovitijih metoda; njime se, zapravo može postići 90% rezultata u pripremi bitke", smatra Osama bin Laden (Gordan Akrap, *Specijalni rat 1*).

Primjerice, Britanska se vojska zadnjih godina kreće u pravcu koordiniranih informacijskih operacija gdje se psihološke i medijske operacije ujedinjuju iza holističkih napora kako bi se postigli jasno definirani ciljevi. Ovo proizilazi iz vjerovanja da mijenjanje stavova kroz informativno djelovanje nije dovoljno. Ono povećano ističe cilj nauštrb sredstva i oštri vojni fokus na rezultat bihevioralne promjene. Taj fokus je i dalje na efektima ali neki utjecaji sada dosežu izvan propagande distribucije informacijskog utjecaja da bi se kombinirali sa namjernom manipulacijom okolnosti ili uvjeta u kojima ljudi djeluju i donose odluke (Briant, 2015., 64). Više nije samo o tome da li osvajate srca i umove, odnosno „vole li Afganistanci ISAF vojnike je irelevantno, već utjecajna kampanja jednostavno teži da promjeni ponašanje a ne mišljenje“ (Rowland and Tatham, 2010., 2). Matt Armstrong se nadovezuje i govori kako fraza sada treba da zvuči borba za srca i volju ljudi jer je volja za djelovanjem ono što je bitno. Ističe da nije važno voli li vas netko ili ne već je cilj

tome istome promijeniti ponašanje.

Jedan od vodećih mislioca u ovome području Nigel Oakes navodi kako se dogodila bihevioralna revolucija toliko jer vojska sada razumije da mijenjanje ljudskog ponašanja predstavlja krajnji cilj. Bihevioralni pristup može potencionalno angažovati široki raspon informacijskih i drugih aktivnosti koje samo površinski izgledaju nepovezane sa željenim krajnjim ishodom kako bi kreirale bihevioralne promjene u ciljane publike. To uključuje procjene toga u kojim okolnostima će se mijenjati ponašanje i onda korištenje utjecajnih aktivnosti da bi se potakle te okolnosti odnosno da bi se upravljalo tim okolnostima. Željena promjena ponašanja neće biti očita iz aktivnosti koje se poduzimaju i prave namjere će biti zamračene procesom od promatrača. Nastoji se stvoriti situacija gdje meta uvjeravanja počne donositi „prave odluke“ bez da je svjesna da su te odluke želje propagandiste, navodi Mackay. Kredibilnost propagandne poruke često zahtjeva relativnu nevidljivost kampanje unutar globalnog medijskog okoliša.

Nitko nije uradio bolje posao iskorištavanja tjeskobe kod Amerikanaca do fraze *rat protiv terorizma*, koju je Bushova administracija učestalo koristila od 2001. do 2009. godine, tvrdi Glassner. U vezi toga bivši Savjetnik za Nacionalnu Sigurnost SAD Zbigniew Brzezinski napisao je za *Washington Post* (25.03. 2007.), „Mala tajna ovdje jeste da je neodređenost fraze bila namjerno izračunata od njezinih sponzora. Konstantno upućivanje na *rat protiv terorizma* je postiglo jedan značajan cilj: stimuliralo je pojavu kulture straha. Strah zamagljuje razum, intezivira emocije i olakšava demagoškim političarima da mobiliziraju javnost u ime politike koju žele da vrše“. Kad god neka grupa koristi strah da manipulira drugom, netko profitira a netko plati, zapaža Brzezinski.

Jedan od paradoksa kulture straha jeste da ozbiljni problemi ostaju uglavnom nezapaženi iako baš oni predstavljaju realnu opasnost za ono čega se javnost najviše boji. „Bijela Kuća“ je dobila potporu koju je trebala za napad na Irak potičući javne strahove od terorizma i spajajući te strahove sa Irakom. U danima pred sami napad javna podrška administraciji Georga Busha je iznosila 75%. Saddam Hussein je u svijesti javnosti toliko uspješno povezan sa terorističkim napadima 11 rujna da se u anketi *New York Timesa* provedenoj u rujnu 2006. godine, dugo nakon što je administracija službeno priznala da Hussein nije imao ništa sa napadima, otkrilo da jedna trećina Amerikanaca i dalje misli da je Irački predsjednik bio osobno umješan u iste. Direktor FBI-a Robert Muller kada je svjedočio pred odborom Kongresa u veljači 2005. nije naglasio odsustvo terorističkih napada, neuspjeh u pronalaženju ćelija al-Qaede unutar SAD-a ili izvještaj njegove agencije koji sugestira da možda al-Qaeda nema dovoljno snage da izvede seriju ozbiljnih napada

u SAD-a. Umjesto toga on se brinuo „ostajem vrlo zabrinut oko onoga što ne vidimo“, kazao je. Politolog John Muller u svojoj knjizi *Overblown* komentirao je isto riječima „za direktora ureda, odsutstvo dokaza očigledno je dokaz postojanja“. Druge vladine agencije također su imale svoje interese za napuhavanje prijetnje od terorizma. Neke su to činile da bi zaštitile proračune. DEA (Drug Enforcement Administration) je izlagala kako profiti od trgovine drogom financiraju terorizam dok je Office of National Drug Control Policy potrošio milione na kampanju koja je označavala tinejdžere koji koriste marihuanu kao financijere terorizma (Cf. Gardner, 2009., 266-270 u Kolobara, 2017., 62-63).

Vrijednost dezinformacije uvijek je veća od vrijednosti informacije. Kad se dva suprotna gledišta predoče podjednako silovito, istina ne mora biti negdje na sredini. Moguće je da jedna strana griješi. To opravdava žestinu na drugoj strani (Kolobara, 2017., 68).

PRIMJER CNN-A I AL JAZEERE

U svojoj knjizi *Ideologija moći – informacija kao sredstvo*, Kolobara nam prikazuje semantički primjer informacijskih operacija u suvremenom kontekstu na komparativnom istraživanju provedenom 2014. god. tijekom sukoba izraelaca i Palestinaca u Gazi, odnosno djelovanju tkz. Islamske države na teritoriji Iraka i izvještavanju o tim sukobima od strane CNN-a i Al Jazeera. Tablice semantičkog diferencijala na najbolji mogući način su slikovito pokazale sve „uvučene“ i izražene semantičke razlike u izvještavanju dotičnih svjetskih medija o navedenim temama.

SEMANTIČKI DIFERENCIJAL – Izraelsko - Palestinski sukob	
<u>CNN</u>	<u>AL-JAZEERA</u>
Gaza je pod blokadom	Gaza je pod opsadom
Teror tuneli	Mreža tunela
Hamas je militantna organizacija	Hamas je grupa ; čine je borci
Zapadna obala	Okupirana Zapadna obala
Militant	Mučenik
IDF (Izraelske obrambene snage)	Izraelska vojska
Izrael žrtva	Palestinci žrtve

Tabela 1. Izraelsko-Palestinski sukob

SEMANTIČKI DIFERENCIJAL - IRAK(ISIS)	
<u>CNN</u>	<u>AL-JAZEERA</u>
ISIS - militantna grupa, teroristička grupa, teroristička organizacija, militantna islamska grupa	ISIS - grupa Islamska država
Pripadnici ISIS-a - teoristi, džihadisti , militanti	Pripadnici ISIS-a - borci Islamske države
Irak	Okupirani Irak
Intervencija u Iraku	Invazija Iraka

Tabela 2. Irak (ISIS)

Također, dalje u kvalitativnoj analizi (Cf. Kolobara, 2017., 175-181) razotkrile su se brojne divergentnosti u leksičkim karakterizacijama i naraciji izvještavanja CNN-a i Al Jazeera. S tim u vezi izvještavanje CNN-a i Al Jazeera (AJA) po pitanju izraelsko-palestinskoga sukoba je i različito po pitanju usmjerenja pozornosti i samog prezentiranja vijesti. CNN više pozornosti i pažnje daje izraelskoj strani priče dok AJA-a to radi za palestinsku stranu. Bitno je naglasiti da ove dvije medijske kuće koriste potpuno različite termine za isto činjenično stanje što se najbolje vidi u tabelama semantičkoga diferencijala, no kada se pažljivo analizira izvještavanje CNN-a dolazi se do rezultata da su Palestinci u nepovoljnom položaju kod nekoliko leksičkih karakterizacija. Leksički Palestinci su negativno predstavljeni kao militanti koji napadaju, dok izraelski stanovnici uživaju pozitivan diskurs onih koji se brane. Palestinci i njihove organizacije su nepromjenljivo označeni kao militanti, bombaši, samoubojice napadači i sl., dok nema negativnog predznaka kada se opisuju izraelci tj. djelovanje njihove vojske i ponašanje njihovih doseljenika na spornim teritorijima.

S druge strane, Al Jazeera pak otvoreno nastoji predočiti gledateljima, po njima, svu bol i muku koju prolazi palestinski narod te ukazati na nenormalnost situacije i šutnju međunarodne javnosti. Jasno i bez cenzure se prikazuju tijela mrtvih i ranjenih i to po nekoliko desetaka sekundi posebice naglašavajući patnju i stradanja palestinske djece. Novinari Al Jazeera su među palestinskim narodom i stječe se dojam kao da oni jednim dijelom proživljavaju njihove patnje jer su neki od njih veoma emotivni pri izvještavanju. CNN u potpunosti negativno prikazuje Hamas i na njega svaljuje apsolutnu krivicu za početak sukoba, žrtve i sve negativne posljedice proizašle iz vojnih

djelovanja. Ne propušta se ni jedna prilika da se gledateljima objasni kako je Hamas, prema mišljenju SAD-a i njezinih saveznika teroristička organizacija. CNN voditelji često brane izraelske pozicije te u jednom od priloga voditeljica prenosi izraelske tvrdnje kao činjenice, a dopisnica s terena ih potkrepljuje "dokazima" te gledateljima objašnjava na koju stranu su letjeli geleri od izraelske granate koja je pala kraj škole. Izvještavanje se često u potpunosti stavlja na izraelsku stranu direktno optužujući Hamas za sve palestinske žrtve. Takva medijska taktika se koristi u gotovo čitavom izvještavanju CNN-a na temu sukoba u Gazi. Hamas se optužuje i za propagandno djelovanje jer prikazuje snimke mrtvih i teško ranjenih Palestinaca stradalih od izraelskog vojnog djelovanja, a ne kritizira se Izrael.

Al Jazeera konstantno naglašava da je izraelska okupacija palestinskoga teritorija uzrok svih problema. Djelovanje Palestinaca, odnosno Hamasa, suptilno se želi opravdati povijesnom nepravdom, teškom ekonomskom i humanitarnom situacijom u Gazi, agresivnim izraelskim vojnim djelovanjem te pravom na samoobranu. Hamas se prikazuje u pozitivnom svjetlu i indirektno brani. AJA-a često žestoko i agresivno "napada" (intervjuira) izraelske goste u svom programu. Izraelsko društvo se posredno optuživa za aparthejd i fašizam, izraelski obrazovni sustav za stvaranje kulture slavljenja rata i heroizma, a Izrael i njegova politika se dehumanizira pri tome naglašavajući bezosjećajnost i nehumanost Izraelaca.

CNN gotovo da ne iskaziva empatiju za poginule i ranjene Palestince, nego ih predstavlja samo kao statistički podatak. Mrtve i ranjene Palestince skoro da i ne prikazuju a kada ih prikazuju slika često bude zamagljena tako da gledatelj uopće ne "doživi" situaciju. To uglavnom traje nekoliko sekundi, odnosno toliko kratko da se te slike ne zadrže gledatelju u sjećanju. Nikada se jasno ne prikazuju masakrirani leševi, a pogotovo ne djece. CNN u pravilu izbjegava video i slikovna izvještavanja o palestinskim stradanjima.

Kod CNN-a izvještavanja izraelskih političara uvijek imaju središnju ulogu u izvještavanju. Često se ponavljaju njihove teze o prokopavanju Hamasovih tunela ispod izraelskih vrtića, škola i sl., a sa svrhom terorizma, te se pokušava stvoriti poveznica između terorizma u Izraelu i terorizma u SAD-u kako bi američki gledatelji "shvatili".

Al Jazeera u gotovo svim prilozima uvijek ističe izraelsku odgovornost i krivnju za stradanje Palestinaca te ih optužuje za kršenje ljudskih prava i ratne zločine. „Raskrinkava“ se izraelska medijska kampanja i pristrano izvještavanje nekih međunarodnih medijskih kuća u korist Izraela te se konstantno se puštaju snimke totalne devastacije i destrukcije Gaze.

Važno je istaknuti da svakog puta kada se novinari CNN-a u prijenosu uživo susretnu s vještijim i elokventnijim palestinskim dužnosnikom koji se služi rječnikom, koji između ostalog sadrži riječi poput genocid, opsada Gaze, otpor okupaciji, bombardiranje Gaze po volji, spominjanje teške humanitarne situacije, segregacija i aparthejd, odnosno kada palestinci spretno iznesu svoje mišljenje o tome kakvu politiku Izraelci provode i što čine Palestincima, novinari CNN-a se vrlo često u eteru „izgube i zbune“ te ubrzo završe razgovor.

IRAK (DJELOVANJE TKZ. ISLAMSKO DRŽAVE)

Kada je u pitanju izvještavanje o djelovanju tkz. Islamske države na teritoriji Iraka CNN stavlja ISIS u negativni kontekst. Pripadnici ISIS-a se nazivaju teroristima i džihadistima. Naglašava se njihova brutalnost i zločini nad manjinama odnosno ponajviše kršćanima i jezidima. Patnje, muke i progon kršćana se posebno ističu. CNN pozitivno izvještava o Kurdiima i njihovim vojnim snagama te veliča njihovu ulogu u borbi protiv ISIS-a naglašavajući njihovo savezništvo sa SAD-om. Posebno se ističe da bi bez vojne intervencije SAD-a Kurdi, Jezidi i svi ostali u Iraku, ugroženi od ISIS-a, doživjeli kataklizmu odnosno da Amerikanci donose spas i mir. U konačnici, CNN izgleda kao da plaši svoje američke gledatelje govoreći o potencijalnim velikim napadima ISIS-a na američki teritoriji, dovodeći stručnjake u emisije koji te teze ili iznose ili potkrepljuju dokazima dobivenim od "povjerljivih izvora".

Al Jazeera objektivno izvještava o teškom položaju kršćana i Jezida, ali se gotovo nikako ne prikazuju mrtvi i ranjeni kršćani, Jezidi i ostale manjine koji su stradali od djelovanja ISIS-a, a kada se to i uradi veoma je šturo i oskudno bez detalja i dramatike koja primjerice prati prikazivanje palestinskih žrtava. Zločini ISIS-a se spominju ali se vrlo malo i vrlo rijetko prikazuju, dok se ISIS također vrlo rijetko kritizira. ISIS se nekada (ne)namjerno i posredno opravdava te se govori da oni nisu problem nego samo posljedica američkoga djelovanja. Negativno i kritički se izvještava o djelovanju iračke vlade, odnosno njezine vojske, gdje se ističe količina destrukcije i patnje koju ona izaziva. Ti "zločini" se pak gotovo pa totalno ignoriraju od strane CNN-a.

AJA također posredno kritizira SAD i njihovu ulogu u Iraku te tvrdi se da su Amerikanci izvršili invaziju na Irak i okupirali ga. U emisije se dovode gosti koji ističu da je američka okupacija Iraka kriva za sadašnje stanje iz razloga jer Amerikanci potiču sektaške sukobe i namjerno stvaraju kaos i nered, a sve da bi crpili prirodne resurse tj. naftu. AJA ne izostavlja spomenuti dugogodišnje vojno-političko savezništvo

SAD-a i Kurda u Iraku i njihovu zajedničku borbu protiv ISIS-a. Nekada izvještavanje AJA o američkim zračnim napadima na položaje ISIS-a kao da ostavlja dojam skrivenog jala, dok se posredno ističe i brutalnost kurdskih snaga nad ISIS-om.

Namjerno ili ne AJA oblikuje svoje izvještavanje tako što kada prenosi neki događaj ili obrađuje neku temu, glavninu medijskoga prostora daje onim ljudima koji dijele isto mišljenje o dotičnim događajima te tako njihovi stavovi prevladaju na način da se čine kao istina. Isti je slučaj i sa CNN-om, a jedina razlika je u tome što im se "istine" ne podudaraju (Cf. Kolobara, 2017., 175-181).

ZAKLJUČAK

Informacija, koja je oduvijek bila element moći, često je u prošlosti gledana kao osposobitelj ili komponenta potpore a ne kao odlučujući čimbenik u provedbi operacija. Sama priroda modernih operacija, s uvjerljivim dvadeset-četverosatnim medijskim izvještavanjem je dokazala potrebu za iskorištavanjem svih alata ili elemenata moći. Informacija je ključna komponenta bilo koje vrste operacija utjecaja, i njezina efektivnost je bila demonstrirana u više navrata, osobito u zadnja dva desetljeća s usponom tehnoloških sposobnosti. Pomak moći od centralne vlasti i mali trošak i laki ulazak u informacijsku sferu su zajedno doprinijeli revolucionarnom načinu na koji se informacije iskorištavaju diljem svijeta.

Tradicionalni načini utjecaja na globalnu politiku potisnuti su utjecajem novih medija - satelitske televizije, interneta i drugih visoko elektronskih naprava. Mi sada gledamo opsežno povezivanje globalnoga sela i preoblikovanje toga kako svijet funkcionira. Doslovce svaki aspekt novoga svjetskog poretka bit će modeliran ekspanzijom bez presedana informacijskih i komunikacijskih tehnologija.

Medijsku informaciju treba gledati samo kao pojavu na površini, kao formu ispunjenu sadržajem interesnog karaktera upakiranu u naizgled objektivnu pojavu. Suditi o izuzetno bitnim stvarima na osnovu prvog dojma i medijskih glasina je najčešće loša i pogrešna prosudba baš zato jer na osnovu viđenog možete samo da uočite površinu (koja je često varljiva) a na osnovu onog što čujete samo dezinformaciju koja upućuje na dijametralno suprotan zaključak. Oštrina prosuđivanja učinka informacijskog djelovanja obrnuto je proporcionalna neposrednoj blizini objekta zbivanja. Što ste bliže to manje razumski vidite a više djelujete u afektu, dok vam jasnije postaje što se više udaljavate i manje ste osjećajno involvirani. Također je bitno naglasiti da mediji pod krinkom znanosti i znanstvenih istraživanja vrlo lukavo prodaju političke agende. Kada je u pitanju moć globalnih TV mreža u kreiranju javnog mnijenja bitno je naglasiti da pozornost koja se

posvećuje određenoj strani, odnosno temi, izjave koje se uzimaju od sudionika nekog događaja ili pokreta, uvelike utječu i kreiraju javno mnijenje uglavnom iz razloga što se jedna strana "istine" forsira, a od druge strane se uzima samo ono "što nam odgovara" tako donoseći (novinarski gledano) objektivno izvještavanje ali usmjereno da izazove određenu emociju kod gledatelja koja pak u konačnici izaziva da se taj gledatelj ili gledatelji svrstaju na jednu ili drugu stranu i budu podložni propagandnim porukama koje dolaze s te strane. Takva vrsta izvještavanja kod publike koja se prvi put susreće s temom odnosno određenom pojavom, dolazi kao početna informacija koja se us-taljuje kao istina i postaje bazni kamp iz kojeg polazi određeno djelovanje bilo intelektualno ili operativno. Kada se gledatelj, s već formiranim negativnim ili pozitivnim stavom o nečemu, susretne s utjecajem medija koji pak različito izvještava u odnosu na njegov stav on (uglavnom) automatski odbaciva takvo izvještavanje kao pogrešno i lažno te stvara još jače uvjerenje u ispravnost svojega mišljenja.

Primjerice, izvještavanje CNN-a i Al Jazeera treba gledati kroz holistički pristup, odnosno onaj koji govori da se pojedinosti i određene pojave uvijek moraju promatrati u sklopu ukupne cjeline. Vodi li se ta cjelina nekim partikularnim interesom ili interesima i za nekoga, u to uopće nema sumnje.

Danas nam je potrebna sigurnosno - informacijska sposobnost da se vidi, da se razluči i shodno tomu da se ne reagira. Cilj današnjih informacijskih operacija je svrgavanje realnosti odnosno uspostavljanje nametnute percepcije i shvaćanja koji vode do istog razmišljanja a koje će u konačnici izazvati željeno djelovanje. Narav ciljane informacije za točno određenog recipijenta uvijek će biti negativna iz barem jednog kuta gledanja jer se njena vrijednosna odrednica formira zavisno od pozicije tumačenja. Nas prvenstveno treba zanimati struktura informacije u čitavom kontekstu zbivanja, njezina svijest pa tek onda njen sadržaj. Ako nešto zvuči kao činjenica ne znači da to i jeste. Uostalom činjenice više nisu bitne bitna je samo naracija.

LITERATURA

1. Arquilla, John - Borer A. Douglas (2007.) *Information Strategy and Warfare - A guide to theory and practice*. Routledge, New York and London.
2. Armistead, Leigh (2007.) *INFORMATION WARFARE - Separating Hype from Reality*; Potomac Books, Inc. Washington, D.C.
3. Akrap, Gordan, *Specijalni rat - Sve o spregama politike i tajnih službi u 20. stoljeću u cilju oblikovanja javnog mišljenja*, Večernji list, Oreškovića 6H/1, Zagreb.
4. A. Silke, „Analysis: Ultimate Outrage“ *The Times* (London), May 5, 2003.
5. Briant, Emma Louise (2015.) *Propaganda and Counter-Terrorism – Strategies for Global Change*. Manchester University Press, Manchester, UK.
6. Christopher, Paul (2008.) *Information operations - Doctrine and Practice (A Reference Handbook)*, Contemporary Military, Strategic, and Security Issues; Praeger Security International; Westport, Connecticut, London.
7. Collins, Alan (2010.) *Suvremene sigurnosne studije. Politička kultura*, Zagreb.
8. Freedman, L. ‘Conclusion: The Future of Strategic Studies’, in J. Baylis J. Wirtz E. Cohen C. Gray (eds), *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, Oxford: Oxford University Press, 2002, 328– 342.
9. Gardner, Daniel (2009.) *The SCIENCE of FEAR*, Penguin Group, London, England.
10. Hoffer, Eric (1989.) *The True Believer: Thoughts on the Nature of Mass Movements*, New York: Harper Perennial.
11. Hafez, Kai (2007.) *The Myth of Media Globalization*. Cambridge: Polity.
12. Hough Peter, Shahin Malik, Andrew Morgan and Bruce Pilbeam (2015.) *International Security Studies – Theory and Practice*. Routledge, New York.
13. „Iraq on the Record: The Bush Administration’s Public Statements on Iraq“, prepared by the House of Representatives Committee on Government Reform – Minority Staff’s Special Investigations Division, March 16, 2004, available at www.reform.house.gov/min/
14. Joint Chiefs of Staff, *Joint Doctrine for Information Operations*, Joint Publication 3-13 (Washington, DC, February 13, 2006), I-1.
15. Jon B. Alterman, “The Information Revolution and the Middle East” in *The Future Security Environment in the Middle East: Conflict, Stability, and Political Change*, eds. Nora Bensahel and Daniel L. Byman (Santa Monica, CA: RAND, 2003).
16. Kolobara, Robert (2017.) *IDEOLOGIJA MOĆI – informacija kao sredstvo*, Udruženje za društveni razvoj i prevenciju kriminaliteta - UDRPK, Mostar.
17. Kaldor, M. ‘In Defence of New Wars’, *Stability: International Journal of Security and Development*, vol. 2, no. 4, 2013, 1– 16.